

การประเมินโครงการหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
บ้านหนองโสนต์ หมู่ที่12 ตำบลวังโรงใหญ่
อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

นายวิทรัพย์ ทับศรี

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

วิทยุพัทธ์ ทับศรี : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
 กองทุนบ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 ตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอสีคิ้ว
 จังหวัดนครราชสีมา

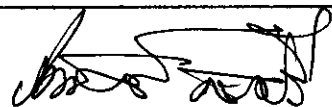
อาจารย์ที่ปรึกษา: อาจารย์วัลลภ สุปัญญาโชติสกุล , 109 หน้า

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านในสารนิพนธ์เล่มนี้ จะกล่าวถึงเรื่องการวิจัยและวิเคราะห์เกี่ยวกับบริบทชุมชนและหมู่บ้านในระดับประเทศ เช่น ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน การตั้งถิ่นฐาน การขยายตัวของชุมชนและประชาชน สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการศึกษาของคนในหมู่บ้าน และศักยภาพความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนในหมู่บ้าน และนโยบาย หลักการวัตถุประสงค์ ระเบียบกองทุน การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุน การพิจารณาเงินกู้ให้กับสมาชิก การทำกิจกรรมของสมาชิกกองทุน การทำบัญชี เป็นกระบวนการดำเนินการของกองทุน และการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง ซึ่งนำไปสู่ความเข้มแข็ง ความสามัคคี ส่วนบริบทในระดับประเทศ เป็นเรื่องเกี่ยวกับความยากจนของประเทศ นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประเทศ คำนิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ ผลการศึกษาวิจัยโครงการกองทุนหมู่บ้าน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งศึกษาหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ตามธรรมชาติ โดยศึกษารายละเอียดทุกด้านในลักษณะเจาะลึก ใช้วิธีสังเกตแบบมีส่วนร่วม สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ในการหาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ จากบุคคลที่เกี่ยวข้องระหว่างปฏิบัติงานในพื้นที่

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการสอบได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

_____
(อาจารย์วัลลภ สุปัญญาโชติสกุล)

กรรมการสอบ

_____
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข)

กรรมการสอบ

_____
(อาจารย์วัลลภ สุปัญญาโชติสกุล)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการและการประเมินโครงการ

_____
(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี, ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคลและกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือ อย่างค้ำชู ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิ เช่น

- อาจารย์วัลลภ สุปัญญาโชติสกุล อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข กรรมการสอบสารนิพนธ์
- ดร.คณิต ไช้บุกต์, ดร.พัฒนา กิติอาษา, ดร.ไทย ทิพย์สุวรรณกุล, ดร.สุนาตยา เกื่อนนาดี, ดร.มัลลิกา สังข์สนธิ และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ

- คุณอุษา จำปาวิทยาคุณ พัฒนาการตำบล, คุณพันธุ์ทิพย์ ภาโสสม เกษตรตำบล, คุณประเสริฐ ครองจันทิก ประธานกรรมการบริหาร อบต. ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติการในพื้นที่ และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน

- นายประเสริฐ จันทร์รวงทอง ส.ส.พรรคไทยรักไทย เขต 13 นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้านที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้านหนองโปลา หมู่ที่ 12 ตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ที่ให้ความอนุเคราะห์ต่างๆ

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา, คุณบรรจง เล็กเสาคม พี่สาว ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมาจนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

นายวิทรัพย์ ทัฬหีศรี

สิงหาคม 2545

สารบัญญรูปภาพ

รูปภาพที่	หน้า
1. ผังบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่	26
2. ผังหมู่บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12	26
3. กิจกรรมของสมาชิกกองทุน ทำไร่มั่นสำปะหลัง	105
4. กิจกรรมของสมาชิกกองทุน ทำไร่อ้อย	106
5. กิจกรรมของสมาชิกกองทุนเลี้ยงโคเนื้อ	107
6. กิจกรรมของคณะกรรมการกองทุน	108

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญรูปภาพ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	1
3. กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
4. วิธีดำเนินการ.....	2
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	4
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	4
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	5
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	7
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	8
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	10
6. หลักการประเมินโครงการแบบชีพพ์โมเดล.....	13

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ.....	16
1. วิธีการประเมินโครงการ.....	16
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	17
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	18
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน.....	22
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	23
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	24
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ.....	25
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	25
2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม.....	31
3. ผลการประเมินผลตอบแทนวิธีทำธุรกิจของผู้กู้.....	34
4. ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	34
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	35
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	38
1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	38
2. วิธีดำเนินการ.....	38
3. ผลการดำเนินการ.....	38
4. อภิปรายผล.....	39
5. ข้อเสนอแนะ.....	41
บรรณานุกรม.....	44
ภาคผนวก ก , ข , ค.....	45
ประวัติผู้วิจัย	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. จำนวนร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากร.....	27
2. การประกอบอาชีพของชาวบ้านหนองโสนต์ หมู่ที่ 12	28
3. ครอบครัวที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง.....	28
4. ระดับการศึกษาของชาวบ้านหนองโสนต์ หมู่ที่ 12	29
5. ธุรกิจในชุมชน.....	29
6. จำนวนแหล่งน้ำและการใช้น้ำ.....	30
7. จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร.....	31
8. รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านต่อปีในแต่ละครอบครัว.....	31
9. รายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองโสนต์ หมู่ที่ 12.....	39
10. รายชื่อสมาชิกกลุ่มที่เข้าร่วม โครงการเลี้ยงโคเนื้อ.....	40

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ความยากจนของประชาชนในชนบทและชุมชนเมืองคือการไม่มีทุนและขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่ายตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน รัฐบาลซึ่งมี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี มีเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหายากจน โดยได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการสร้างและกระจายโอกาสแก่ประชาชน ประชาชนจะได้สามารถมีแหล่งเงินทุนของหมู่บ้านตนเอง เพื่อใช้สำหรับพัฒนาเศรษฐกิจระบบชุมชน รวมทั้งเป็นผู้ร่วมบริหารเงินกองทุนดังกล่าว เพื่อสร้างศักยภาพในการสร้างเสริมความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ และพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง

บ้านหนองโสนต์ หมู่ 12 ตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านแล้วเสร็จ และได้รับอนุมัติให้จัดตั้งกองทุนพร้อมกับการจัดสรรโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้ว เพื่อที่จะให้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด จึงสมควรที่จะมีการประเมินและผู้ทำสารนิพนธ์ในฐานะที่เป็นนักศึกษาบัณฑิตกองทุนหลักสูตรประกาศนียบัตรสาขาการจัดการและประเมินผล โครงการในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ปฏิบัติงานในพื้นที่บ้านหนองโสนต์ หมู่ที่ 12 นี้มาระยะหนึ่งแล้ว จึงรับผิดชอบในการประเมินและเรียบเรียงเป็นสารนิพนธ์ (Substantive Report) ฉบับนี้.

2. วัตถุประสงค์ของงานประเมินผลโครงการ

2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลบริบทชุมชนบ้านหนองโสนต์ หมู่ที่ 12 ในพื้นที่ที่ดำเนินงานของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.2 เพื่อศึกษาดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามตัวชี้วัด ซึ่งกำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนคติของประชาชนบ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12

2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 ใน

3. กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎีที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ได้แก่ แนวคิดรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) เรียกว่า ชิพพ์โมเดล (CIPP Model) เสนอโดย Daniel L. Stufflebeam แห่งมหาวิทยาลัย OHIO STATE สหรัฐอเมริกา คำว่า CIPP Model ซึ่งมีอักษรย่อที่มีความหมายดังนี้

C ย่อมาจาก Context คือ บริบทรายบุคคลและหมู่บ้าน

I ย่อมาจาก Input คือ ปัจจัยนำเข้า

P ย่อมาจาก Process คือ กระบวนการ

P ย่อมาจาก Product คือ ผลผลิต

รูปแบบของการประเมินโดย CIPP Model นั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและหรือสารสนเทศ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่เหมาะสม เพื่อนำ ชิพพ์โมเดลมาประยุกต์ใช้กับองค์ประกอบภายในกองทุนหมู่บ้าน มีประโยชน์ดังนี้

1. ได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ
2. ได้ข้อมูลประกอบการเลือก ทางเลือก และวิธีการที่เหมาะสม
3. ได้ข้อมูลประกอบการจัดสรรทรัพยากร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. ได้แนวทางในการติดตามประเมินผล
5. ได้ข้อมูลอธิบายเหตุผล สาเหตุของความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการ

4. วิธีดำเนินการ

ในกรณีศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาดำเนินการประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาบ้านหนองโบสถ์ หมู่ 12 มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาถึงบริบทของชุมชนในปัจจุบันนี้

ขั้นที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร. และบางส่วนทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

ขั้นที่ 3 ใช้ชีพีพิมพ์โมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองโสนต์ หมู่ที่ 12 และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 4 ศึกษาสภาพการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองโสนต์ หมู่ที่ 12 ในชุมชนท้องถิ่น ที่ผู้ทำสารนิพนธ์ปฏิบัติงานอยู่

ขั้นที่ 5 ประมวลผลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะต้องเขียนในบทที่ 3 และบทที่ 4

ขั้นที่ 6 การเขียนรายงานสารนิพนธ์บทที่ 1,2,3,4,5, บรรณานุกรม และภาคผนวก

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลการศึกษานี้จะได้รับประโยชน์ดังนี้

1. ได้ทราบข้อมูลขั้นพื้นฐานบ้านหนองโสนต์ หมู่ที่ 12 ในพื้นที่ที่ดำเนินงานของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ได้ทราบถึงตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองโสนต์ หมู่ที่ 12
3. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่างๆ ที่เป็นอุปสรรค และสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านหนองโสนต์ หมู่ที่ 12

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกรณีศึกษาหมู่บ้านหนองโสน หมู่ที่ 12 ตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ทั้งที่เป็น นโยบายหลักการระเบียบต่างๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมินและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สรุปได้เป็น 8 ด้าน ดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
3. การติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
7. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบ ซิฟฟ์โมเดล
8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริมและเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน
- 3) การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้านเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา

4) การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน
- 2) ส่งเสริมให้ธุรกิจชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
- 3) ส่งเสริมกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง
- 4) เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม
- 5) ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
- 2) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏอยู่ในภาคผนวก ข)

ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์จะใช้แนวทางนโยบาย หลักการวัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองดังกล่าว เป็นหลักในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วย

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวดดังนี้

หมวดที่ 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ข้อ 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีชื่อย่อว่า กทบ.ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีหรือ รองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็นรอง

ประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการ
 สำนักงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวง
 มหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัด
 กระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการ
 กระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
 ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขาธิการนายกรัฐมนตรีเป็นกรรมการและ
 เลขาธิการ กรรมการผู้ช่วยเลขานุการไม่เกิน 3 คน ที่ปรึกษาคณะกรรมการอย่างน้อย 3 คน แต่ไม่
 เกิน 7 คน

ข้อ 2 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับการแต่งตั้ง
 อีกได้

ข้อ 3 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามข้อ 2 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจาก
 ตำแหน่งเมื่อ

1. ตาย
2. ลาออก
3. เป็นบุคคลล้มละลาย
4. คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
5. เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
6. ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

ข้อ 4 การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของ
 จำนวนกรรมการทั้งหมด จึงครบองค์ประชุม

ข้อ 5 คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบายการจัดตั้งและแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านชุมชนเมือง
 และกองทุน
2. กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแผนการจัด
 สรรให้แก่งกองทุน
3. จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อ
 คณะรัฐมนตรี
4. กำหนดแผนงานและระเบียบข้อบังคับ และประกาศในการจัดตั้ง และแนว
 ทางการบริหารงานกองทุน
5. ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน จัดหาและจัดสรรผลประโยชน์
 กองทุน
6. ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและการบริหารกองทุน

7. แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
  8. ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่นๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
  9. ให้มีลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็น เจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้ โดยจะให้ค่าตอบแทนแก่ผู้ช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้
  10. รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค ฐานะการเงินของกองทุนให้ คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
  11. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย
- ข้อ 6 ให้คณะกรรมการ ที่ปรึกษา และคณะกรรมการ ได้เบี้ยประชุมค่าตอบแทนตาม อัตราที่กำหนด

หมวด 2 สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ข้อ 1 ให้สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ตั้งกักในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ข้อ 2 สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
2. ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะกรรมการ
3. ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและกองทุน
4. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน
5. ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งกองทุน
6. สนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกองทุน
7. พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและการจัดการกองทุน
8. ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือ แก่คณะกรรมการเกี่ยวกับ ระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน

(รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏอยู่ในภาคผนวก ข)

3. การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษาบ้านหนองไผ่สต์ หมู่ที่ 12 มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่างๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 คือ

1. กระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน ตามข้อ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 คือ
  - 1.1 จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุม จะต้องมียุทธศาสตร์สามในสี่ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด
  - 1.2 การเลือกคณะกรรมการกองทุนให้เป็นไปตามมติที่ประชุม
2. คุณสมบัติคณะกรรมการกองทุน ตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้
  - 2.1 เป็นผู้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี
  - 2.2 เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ
  - 2.3 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือ คนเสมือนไร้ความสามารถ
  - 2.4 ไม่เคยได้รับโทษจำคุก โดยพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ
  - 2.5 ไม่เคยเป็นผู้ต้องโทษในคดีอาชญากรรม
  - 2.6 ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือถูกไล่ออกจากราชการหรือรัฐวิสาหกิจ
  - 2.7 ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ตลอดจนยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย (รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏอยู่ในภาคผนวก ข)

4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้าน

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน
  - 1.1 จำนวนประชากรในหมู่บ้าน
  - 1.2 จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน

- 1.3 อาชีพของประชากรในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เกษตรกร ค้าขาย เลี้ยงสัตว์
- 1.4 ผลผลิตของประชากรในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่คือมันสำปะหลัง ข้าวโพด ผัก ปลอดภัย สัตว์เลี้ยง เป็นต้น
- 1.5 รายได้เฉลี่ยของประชากรในหมู่บ้านต่อครัวเรือน ประมาณ 100,000 บาท

2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

- 2.1 จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุมจะต้องมีครัวเรือนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมด
- 2.2 วิธีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตามระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

3. การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน

- 3.1 มีระเบียบข้อบังคับสำหรับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน

- 3.2 ระเบียบข้อบังคับ มีข้อกำหนดในเรื่องต่อไปนี้แล้วหรือไม่

- 3.2.1 ข้อบังคับเกี่ยวกับสมาชิกภาพ (การเข้าเป็นสมาชิก การลาออก การฝากเงินออม การถือหุ้น ค่าธรรมเนียม และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสมาชิก)

- 3.2.2 ข้อบังคับเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงินของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

- 3.2.3 ข้อบังคับเกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน และชำระเงินกู้

- 3.2.4 ข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีกองทุน

- 3.2.5 ข้อบังคับอื่นๆ ที่เกี่ยวกับกองทุน

- 3.3 วิธีการกำหนดระเบียบข้อบังคับ กำหนดขึ้น โดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เป็นผู้กำหนดขึ้นเองหรือคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและประชาชนในหมู่บ้านร่วมกันกำหนดขึ้น

4. ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน

- 4.1 จำนวนกลุ่ม/องค์กรชุมชนภายในหมู่บ้าน

- 4.2 จำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

- 4.3 จำนวนที่สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกองทุนหมู่บ้านในรูปของการถือหุ้น/การออม/ค่าธรรมเนียม/เงินบริจาค หรือให้เปล่า

- 4.4 การเปิดบัญชีฝากกับธนาคารออมสิน

5. แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เมื่อได้รับการสนับสนุนเป็นวงเงินไม่เกิน 1,000,000 บาท จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- 5.1 วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านให้มีการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่ว

ถึง

- 5.2 วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านให้มีการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง
- 5.3 กองทุนหมู่บ้านให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อกิจกรรมอะไร
- 5.4 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้
- 5.5 วิธีการในการควบคุมและติดตามการใช้เงินกู้
- 5.6 วิธีการป้องกันความเสี่ยงภัยในการให้กู้
- 5.7 วิธีการแก้ไขปัญหาในกรณีที่สมาชิกได้รับเงินกู้ไปแล้วไม่ส่งใช้คืนเงินต้น และดอกเบี้ยเงินกู้ตามสัญญา
- 5.8 แนวทางในการบริหารกองทุนหมู่บ้านในด้านการจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน
- 5.9 ข้อคิดเห็นอื่นๆ ในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน
- 5.10 การประเมินความพร้อมในหมู่บ้าน
(รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏอยู่ในภาคผนวก ข)

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน

โดยที่รัฐบาลมีนโยบายให้ประชาชนมีแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพ สร้างงาน การสร้าง และ/หรือเพิ่มรายได้ ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน จึงได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านเพื่อให้ประชาชนมีอาชีพ มีรายได้ เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

เพื่อให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองโสน หมู่ที่ 12 ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมและสร้างนิสัย การอดออม เสียสละ เอื้ออาทร และให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ รวมทั้งเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกโดยรวม จึงเห็นสมควรกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโสน หมู่ที่ 12 ไว้ดังนี้

1. ที่ตั้งของกองทุนหมู่บ้านหนองโสน หมู่ที่ 12 ตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา รหัสไปรษณีย์ 30140
2. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน
  - (1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
  - (2) เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินสัจจะและเงินรับฝาก
  - (3) เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
  - (4) เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี

(5) เพื่อพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดี

3. แหล่งที่มาของกองทุน ประกอบด้วยเงิน และทรัพย์สิน ดังนี้

- (1) เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ
- (2) เงินกู้ยืม
- (3) ดอกผล หรือผลประโยชน์ใดๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
- (4) ค่าธรรมเนียมแรกเข้าเป็นสมาชิกรายละ 20 บาท
- (5) เงินฝากสัจจะและเงินรับฝากหรือเงินบริจาคอื่นๆ
- (6) เงินค่าหุ้น หุ้นละ 50 บาท สะสมเป็นรายปี
- (7) เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก
- (8) เงินหรือทรัพย์สินอื่นๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพัน หรือภาระผูกพันอันใด

4. คุณสมบัติของสมาชิก

- (1) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์
- (2) เป็นผู้พำนัก หรืออาศัยอยู่ในบ้านหนองโสน หมู่ 12 ติดต่อกันเป็นเวลานานน้อยกว่า 6 เดือน
- (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย ไร้ความสามารถ หรือวิกลจริต
- (4) ไม่เป็นผู้ถูกต้องขัง หรือรอลงอาญา หรือทำผิดโดยประมาท
- (5) ไม่เป็นผู้ประพฤติเสื่อมเสียในจารีตประเพณีหรือศีลธรรมอันดี
- (6) ไม่เป็นผู้ติดยาเสพติดหรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติด
- (7) ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก ไล่ออกจากราชการ
- (8) ไม่เป็นผู้เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรค 2 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540
- (9) การกลับมาเป็นสมาชิกใหม่ตามข้อ 7.5 ต้องมีเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี นับแต่วันที่ถูกให้ออก

5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

- (1) ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- (2) ผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ 4 สามารถยื่นความจำนงหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนได้เดือนละ 1 ครั้ง โดยสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ทั้งในลักษณะรายบุคคลและกลุ่มหรือองค์กรชุมชนแล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัครสมาชิก
- (3) คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

เมื่อคณะกรรมการกองทุนพิจารณาคุณสมบัติตามข้อ 4 และเห็นสมควรรับบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิก จะแจ้งบุคคลนั้นให้ชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าหุ้นและเงินฝากตั้งจะภายใน 3 วัน นับจากวันที่ได้รับแจ้งให้เข้าเป็นสมาชิก

6. การขาดสมาชิกภาพหรือพ้นจากการเป็นสมาชิกตามเหตุผลต่างๆ ดังต่อไปนี้

- (1) ตาย หรือย้ายที่อยู่
- (2) ลาออก และได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- (3) วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- (4) ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออก ด้วยคะแนนเสียงสองในสามของผู้เข้าร่วมประชุม
- (5) จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุน หรือแสดงตนเป็นปรปักษ์หรือไม่ให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับกองทุน ไม่ว่าด้วยประการใดๆ
- (6) จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก
- (7) นำเงินกู้หรือทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้ในคำขอกู้ยืมเงิน
- (8) มีลักษณะ และ/หรือคุณสมบัติไม่ตรงกับข้อ 4

สมาชิกผู้ไม่มีหนี้สินหรือภาระผูกพันใดๆ กับกองทุน ทั้งในฐานะผู้กู้หรือค้ำประกัน อาจขอลาออกจากการเป็นสมาชิกของกองทุนได้โดยแสดงความจำนงเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการกองทุน เพื่อพิจารณาอนุญาตและให้ขาดจากสมาชิกภายในวันที่คณะกรรมการกองทุนดำเนินการอนุญาต (รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏอยู่ในภาคผนวก ข)

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้นคณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านยื่นคำขอกู้ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติตามคำขอกู้ของสมาชิกกองทุน
3. ในกรณีไม่อนุมัติจะแจ้งให้สมาชิกกองทุนทบทวนในจุดบกพร่องของคำขอกู้
4. ในกรณีอนุมัติจะแจ้งให้สมาชิกทราบ
5. สมาชิกกองทุนทำสัญญากับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

6. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมบันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมแจ้งให้ธนาคารสาขาอำเภอทราบ
7. สมาชิกกองทุนเปิดบัญชีออมทรัพย์ฯ กับธนาคาร
8. สมาชิกกองทุนแจ้งเลขบัญชีออมทรัพย์ฯ ให้กับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
9. ธนาคารสาขาอำเภอโอนเงินเข้าบัญชีสมาชิกกองทุน
10. สมาชิกกองทุนนำเงินไปประกอบอาชีพ

กรณีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านหนองโปลาสด หมู่ที่ 12 มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้ จะพิจารณาถึงความเป็นไปได้ ความสามารถของผู้กู้รวมถึงวัตถุประสงค์ของผู้กู้และมีโครงการที่พร้อมจะดำเนินการ ได้จริง อาทิเช่น

- 1) ประวัติของผู้กู้เป็นคนดี มีความซื่อสัตย์
- 2) ความน่าเชื่อถือของผู้กู้ เป็นบุคคลที่มีความขยันอดทน มีคุณธรรม
- 3) ความสามารถของผู้กู้ ผู้กู้มีความสามารถที่จะชำระหนี้กองทุนพร้อมด้วยคอกเบี้ยตามสัญญาได้
- 4) มีหลักประกันเป็นสินทรัพย์ที่มั่นคง ได้แก่ โฉนดที่ดิน
- 5) มีผู้ค้ำประกันที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน พร้อมทั้งจะเป็นผู้ค้ำประกันให้กับผู้กู้ (รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏอยู่ในภาคผนวก ข)

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบ ชิพฟ์โมเดล

7.1 รูปแบบการประเมินแบบชิพฟ์โมเดล

จำเนียร สุขสหาย และคณะ ได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบ ชิพฟ์โมเดล” ในหนังสือรวมบทความทางการประเมินโครงการ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, (บรรณาธิการ), 2544 : 221-234) ดังนี้

การประเมินแบบชิพฟ์โมเดล สตีฟเฟิลบีม ได้เสนอแบบจำลอง CIPP เพื่อประเมินโครงการ ซึ่งได้ให้ความหมายของการประเมินผลว่า “เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่”

แบบจำลอง CIPP ประเมินด้านต่างๆ ดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการและความจำเป็นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนศึกษาปัญหาอุปสรรค อันจะนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจที่เหมาะสมของแผนงานต่างๆ ที่วางไว้ ประเมินในด้านต่างๆ คือ

- 1) ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ
- 2) ยุทธวิธีใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
- 3) การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ เป็นต้น โดยประเมินอัตรา กำลัง เวลา งบประมาณ วิธีการ ภายในโครงการเท่านั้น รูปแบบคำถามเช่น แผนงานที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จะดำเนินการกับยุทธวิธีที่เลือกมาอย่างไร เป็นต้น

3. การประเมินกระบวนการ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

- 1) เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการหรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้
- 2) เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน
- 3) เพื่อเป็นการสะสมถึงการปฏิบัติต่างๆ ที่เกิดขึ้น

ส่วนประกอบที่สำคัญของการประเมินกระบวนการ มี 4 อย่าง คือ

- 1) การจัดหานักประเมินกระบวนการเต็มเวลา
- 2) เครื่องมือที่เป็นสื่อในการบรรยายกระบวนการ
- 3) การร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอระหว่างนักประเมินโครงการและบุคลากรในโครงการ หรือในแผนงานเอง
- 4) การปรับปรุงโครงร่างการประเมินอยู่เป็นนิจ

การทำตามกระบวนการ จำเป็นต้องมีข้อมูลย้อนกลับ โดยต่อเนื่องเกี่ยวกับว่าทำอะไร โครงการนั้นจึงจะทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ที่สุด การประเมินกระบวนการให้ข้อมูลแก่ผู้ตัดสินใจในการคาดคะเนล่วงหน้า การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาและบันทึกกระบวนการสำหรับแปลความหมายของความสำเร็จของโครงการ

4. การประเมินผลผลิตเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จ ไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังมีคามจำเป็นอย่างยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย

7.2 รูปแบบการประเมินแบบ ซิฟฟ์โมเดล (ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา, 2545 : 90-91) สตีฟเฟิลบีม ได้จำแนกขั้นตอนการประเมินเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

และศัพท์เพิลบิม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินว่า รูปแบบการประเมินแบบซิพพ์ (CIPP Model) มีรายละเอียดดังนี้

1) การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร เช่น จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการดำเนินการโครงการ

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4) การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการขยาย เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็น โครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้วเสร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิตให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชนการประเมินผลและพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ

มีระยะเวลาในการดำเนินการทั้งสิ้นรวม 10 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม 2544 – กันยายน 2545 โดยมีวิธีการในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นการบูรณาการการเรียนการสอนในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและบริหาร โครงการเข้าด้วยกัน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

ในบทนี้จะเป็นการเสนอวิธีการดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 ตามหลักการและทฤษฎีต่างๆ ที่ได้นำเสนอในบทที่ผ่านมา สรุปได้เป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. วิธีการประเมินโครงการ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการมีหลักการประเมินที่เป็นระบบ โดยมีการกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการที่จะทำให้ได้สารสนเทศเพื่อที่จะนำไปใช้ประกอบการพิจารณาการตัดสินใจที่เหมาะสม ซึ่งในการประเมินโครงการครั้งนี้ได้เลือกใช้แบบจำลองชีพโมเดลดังแสดงไว้ในบทที่ 1 และบทที่ 2 ซึ่งจะประเมินด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของหมู่บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 ตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เช่น ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน วัฒนธรรมประเพณี โครงสร้างพื้นฐาน และทรัพยากรธรรมชาติ ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มของประชาชนในชุมชน

1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้ เช่น นโยบายของรัฐบาล เงินกองทุน 1 ล้านบาท คณะกรรมการกองทุน การเตรียมความพร้อม การสร้างความเข้าใจ การประชาสัมพันธ์

1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการของทั้งสองหน่วยระบบ คือหน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้ เช่น การจัดทำระเบียบกองทุน การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน ระบบบัญชีกองทุน กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิก

กองทุน กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน การตรวจสอบการใช้เงินกู้ การจัดทำรายงาน และเผยแพร่ผลการดำเนินงาน การจัดสรรผลประโยชน์

1.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมด ที่เกิดขึ้น ในหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้ แต่ละราย เช่น จำนวนสมาชิกกองทุน จำนวนผู้ได้เงินกู้ ยอดเงินให้กู้ จำนวนผู้ชำระคืนเงินกู้ตาม กำหนดกองทุน การใช้เงินตามวัตถุประสงค์ ทัศนคติของสมาชิกต่อกองทุน ความเข้มแข็งของ ชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการประเมิน โครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกประชากรในการศึกษาข้อมูล ได้แก่ 3 กลุ่มระบบ A,B,C โดยยึดประชากรที่เป็นตัวแทนของแต่ละระบบ ดังต่อไปนี้

2.1 ประชากรหน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 ได้แก่ คณะกรรมการกองทุน 15 คน มีสมาชิกกองทุนทั้งหมด 51 ราย สมาชิกผู้กู้จำนวน 19 ราย และประชาชนทั่วไปในชุมชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุน

2.2 ประชากรหน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย สมาชิกผู้กู้ จำนวน 51 ราย แยกเป็นกลุ่มอาชีพ ดังนี้

2.2.1 เกษตรกร จำนวน 18 ราย

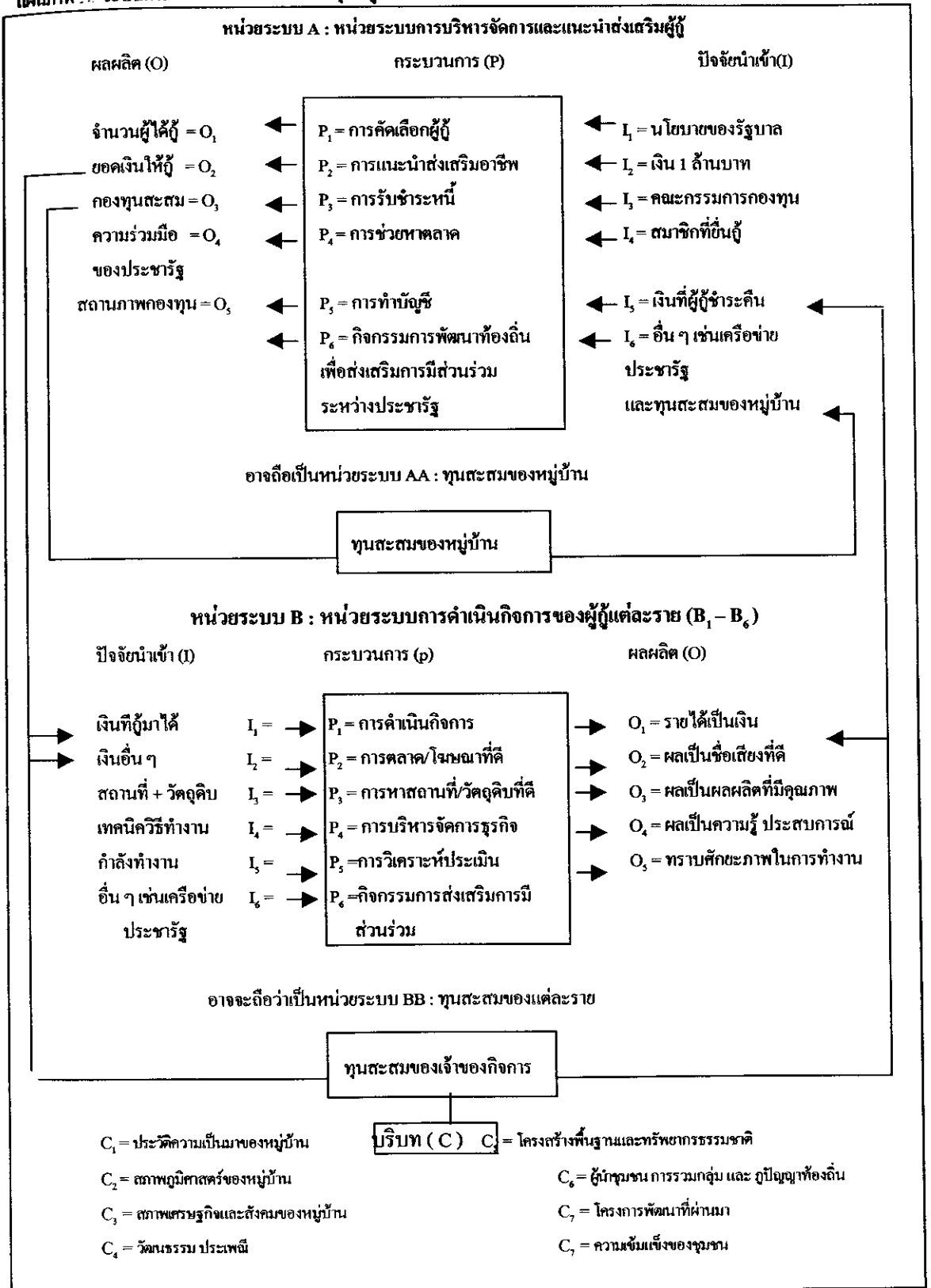
2.2.2 ค้าขาย จำนวน 1 ราย

2.3 ประชากรหน่วยระบบ C หน่วยระบบของบริบท ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 มีสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณี ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มของ ประชาชนในหมู่บ้าน

กลุ่มตัวอย่าง (Purposive Sampling) ในการวิจัย หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษาดังนั้น กลุ่มตัวอย่างคือ ตัวแทนของ ประชากรที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษา ผลการศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างย่อมเป็นผลการศึกษาจาก ประชากรด้วย กลุ่มตัวอย่างต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการคือ

1.วิธีสุ่มตัวอย่างจากประชากร ผู้วิจัยทำการวิจัยโดยสุ่มจากจำนวนประชากรในหมู่บ้าน หนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 ตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ เช่น แยกตามกลุ่มอาชีพ อายุ เพศ

แผนภาพ ๑.๑ ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้าน

ที่มา : ปรับปรุงมาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 21)

2. ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ต้องเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร ผู้ให้ข้อมูล คือ ประธานชุมชน ประธานกองทุน รองประธานกองทุน คณะกรรมการกองทุน สมาชิกกองทุน สมาชิกผู้กู้เงินกองทุน และประชาชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองไธสง หมู่ที่ 12

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้กำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมินโครงการ โดยกำหนดให้เป็นไปตามกรอบความคิดทฤษฎีเชิงระบบที่กล่าวมาแล้วในบทที่ผ่านมาคือ “ซิพพ์โมเดล” (CIPP Model) ซึ่งประกอบไปด้วย 2 ระบบดังนี้

1. หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้
2. หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

ซึ่งใน 2 หน่วยระบบมีตัวชี้วัด 4 องค์ประกอบ คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า
3. ตัวชี้วัดกระบวนการ
4. ตัวชี้วัดผลผลิต

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ประกอบไปด้วยตัวชี้วัด 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) ของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองไธสง หมู่ที่ 12 แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

ตัวชี้วัด	ตัวแปร
1.1 บริบทระดับประเทศหรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอก	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความยากจนของประเทศ 2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม 3. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ 4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน 5. ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้ของประชาชน 6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท 7. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ตัวชี้วัด	ตัวแปร
1.2 บริบทระดับท้องถิ่น (แบบรายงาน บร.1)	1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน 2. สภาพปัจจุบัน 3. ด้านเศรษฐกิจหมู่บ้าน 4. ด้านวัฒนธรรม 5. ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ 6. ความเข้มแข็งของชุมชน 7. แบบแผนการดำเนินชีวิต 8. ภูมิปัญญาชาวบ้าน 9. โครงการพัฒนาหมู่บ้าน

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ของหน่วยระบบ A

ตัวชี้วัด	ตัวแปร
2.1 ปัจจัยนำเข้า	1. นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น 2. เงิน 1 ล้านบาท 3. คณะกรรมการหมู่บ้าน 4. ผู้สมัครขอกู้ 5. ทนสะสมของหมู่บ้าน 6. สมาชิกกองทุน 7. วัตถุประสงค์ของกองทุน

3. ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ของหน่วยระบบ A

ตัวชี้วัด	ตัวแปร
3.1 กระบวนการ	1. การคัดเลือกผู้กู้ 2. การรับชำระหนี้ 3. การทำบัญชี 4. การแนะนำวิธีทำธุรกิจ 5. การจัดสรรเงิน 6. การจัดทำระเบียบกองทุน

4. ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator) ของหน่วยระบบ A

ตัวชี้วัด	ตัวแปร
4.1 ผลผลิต	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนผู้กู้ 2. ยอดเงินให้กู้ 3. จำนวนทุนสะสม 4. ทัศนคติที่มีต่อกองทุน 5. การมีอาชีพ 6. ศักยภาพและความเข้มแข็งของกองทุน

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละรายประกอบไปด้วย 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) ของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโปลาหมูที่ 12 แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

ตัวชี้วัด	ตัวแปร
1.1 บริบทระดับประเทศหรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอก	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความยากจนของประเทศ 2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม 3. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ 4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน 5. ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้ของประชาชน 6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท
1.2 บริบทระดับท้องถิ่น (แบบรายงาน บร.1)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน 2. สภาพปัจจุบัน 3. ด้านเศรษฐกิจหมู่บ้าน 4. ด้านวัฒนธรรม 5. ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ 6. ความเข้มแข็งของชุมชน 7. แบบแผนการดำเนินชีวิต 8. ภูมิปัญญาชาวบ้าน

ตัวชี้วัด	ตัวแปร
1.3 บริบทเฉพาะตัว	9. โครงการพัฒนาหมู่บ้าน 1. ความรู้ความสามารถของผู้ดูแลและครอบครัว 2. ทรัพย์สินของผู้ดูแลและเครือญาติ 3. หนี้สินธนาคารของผู้ดูแล 4. หนี้สินนายทุนนอกระบบของผู้ดูแล 5. อาชีพหลักของผู้ดูแล 6. รายได้ของครอบครัว 7. ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ของหน่วยระบบ B

ตัวชี้วัด	ตัวแปร
2.1 ปัจจัยนำเข้า	1. เงินที่กู้ได้ 2. เงินอื่นๆ นอกเหนือจากเงินกองทุนหมู่บ้าน 3. สถานที่และวัตถุดิบ 4. เทคนิควิธีทำงาน 5. กำลังทำงาน

3. ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ของหน่วยระบบ B

ตัวชี้วัด	ตัวแปร
3.1 กระบวนการ	1. การทำกิจการถูกวิธี 2. การหาตลาดที่ดี 3. การหาวัตถุดิบ 4. การทำบัญชี 5. การวิเคราะห์ประเมิน

4. ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator) ของระบบหน่วย B

ตัวชี้วัด	ตัวแปร
4.1 ผลผลิต	1. รายได้เป็นเงิน 2. ผลเป็นสิ่งของ 3. ผู้กู้ได้ขยายกิจการ 4. ผู้กู้มีการพึ่งพาตนเอง 5. ผู้กู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ แบบรายงานต่างๆ (บร.) และแบบเก็บข้อมูลอื่น เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองมีดังนี้

1. แบบรายงาน บร.1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน) ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ การสัมภาษณ์, การสังเกต

2. แบบรายงาน บร.2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน) ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ การสัมภาษณ์, การสอบถาม

3. แบบรายงาน บร. 3 (แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะชีวิตที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง) ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ การสัมภาษณ์

4. แบบรายงาน บร.4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน) ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ การสัมภาษณ์ และศึกษาจากเอกสารกองทุน

5. แบบรายงาน บร. 5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง) ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ การสังเกตและการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน

6. แบบรายงาน บร.6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง) ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ การสังเกต และการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน

7. แบบรายงาน บร.7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน) ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ การสัมภาษณ์โดยสรุปข้อมูลจาก บร.2

8. แบบรายงาน บร.8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์) ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน

9. แบบรายงาน บร.9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์) ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ การสัมภาษณ์

10. แบบรายงาน บร.10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน) ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน

11. แบบรายงาน บร. 11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี) ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือการสัมภาษณ์

12. แบบรายงาน บร.12 (การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน) ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการเก็บข้อมูลสำหรับแต่ละตัวชี้วัดขึ้นอยู่กับลักษณะและธรรมชาติของตัวชี้วัดนั้นๆ ทั้งตัวชี้วัดของหน่วยระบบบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ดูแลตัวชี้วัดของหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้ดูแลแต่ละราย

วิธีการที่ใช้เก็บข้อมูลมีหลายวิธี ได้แก่

1. การสัมภาษณ์โดยใช้แบบ บร.1 – บร.12

2. การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน เป็นการสะท้อนความคิดเห็นและแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของกองทุนที่เกิดขึ้น โดยประธานกองทุนคณะกรรมการกองทุนและสมาชิกร่วมกันประชุมปรึกษาหารือเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในหมู่บ้าน

3. การสังเกต

ซึ่งแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการดำเนินการประเมินโครงการมี 2 แหล่ง คือ

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ โดยผู้ประเมินสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในบ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 โดยตรงซึ่งจะเป็น การสังเกต การสัมภาษณ์ การทดสอบ การสอบถาม

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลมือสองหรือข้อมูลที่มีผู้เก็บไว้ใช้ เช่น เอกสารกองทุนหมู่บ้าน เอกสารจากองค์การบริหารส่วนตำบล เอกสารจากพัฒนาชุมชน เป็นต้น

ซึ่งเมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ จะจำแนกประเภทออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เป็นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวเลข เช่น รายได้ จำนวนครัวเรือน จำนวนประชากร จำนวนเงินที่กู้ได้ จำนวนเงินทุนสะสม จำนวนสมาชิกผู้ดูแลฯ

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นทัศนคติ เช่น ความเข้าใจเกี่ยวกับเงินกองทุน 1 ล้าน ความคิดเห็นของราษฎรที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกเกี่ยวกับกองทุน ฯลฯ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดทำให้เป็นระบบ ระเบียบ เพื่อสะดวก รวดเร็ว ง่ายต่อความเข้าใจ แปลความหมายและสรุปความ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การจำแนกประเภทของข้อมูลแล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์ สังเกต การสอบถาม ที่เป็นรายละเอียดเรื่องเล่า คุณลักษณะต่างๆ ความคิดเห็น

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นข้อมูลที่ได้จากการวัด นับ ซึ่งแสดงออกในรูปตัวเลข โดยที่คำถาม สมมุติฐาน วิธีการต่างๆ ได้กำหนดไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ

ข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์ในครั้งนี้ คือ โครงการกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 ตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งจะมีการวิเคราะห์โดยใช้วิธีดังนี้

1. การวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ การคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์โดยไม่ใช้สถิติ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ การศึกษาจากเอกสารและข้อมูลที่มีการบันทึกไว้

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ปัจจุบันนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองผ่านไปแล้ว 1 ปี และได้มีการสำรวจผลการติดตามการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 ประกอบด้วยการรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎี ซิปป์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งเป็นรายงานตอนที่ 1-5 มีดังนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน
2. ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม
3. ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้
4. ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ มีดังนี้

1.1.1 ความยากจนของประเทศ การเปลี่ยนแปลงสภาพโครงสร้างของสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทย ทำให้เกิดความยากจนและความยากลำบากในการดำรงชีวิตของประชาชน สถานะความยากจนซ้ำซากอันเนื่องมาจากการกระจายรายได้และความเจริญไม่เท่าเทียมกัน ทำให้กลุ่มประชากรระดับรายได้ต่ำยังมีอัตราส่วนรายได้ต่ำลง เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรกลุ่มรายได้สูง เกษตรกรเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศยังยากจนอยู่ เนื่องจากขาดการสนับสนุนส่งเสริมการจัดการผลิต การตลาด การนำเทคโนโลยีทางการเกษตรมาใช้ ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง ขาดหลักประกันราคา ผลผลิตต้องผ่านพ่อค้าคนกลางซึ่งมีอิทธิพลมาก ทำให้รายได้น้อยลงไม่เพียงพอกับรายจ่ายในการดำรงชีพที่เพิ่มมากขึ้นทุกวัน

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) สร้างผู้ประกอบการขยายฐาน SME สร้างอนาคตใหม่ของชาติ ตั้งธนาคาร SME ให้เป็นแหล่งเงินทุน สำหรับผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก (SME) ตั้งกองทุนเพื่อค้ำประกันเงินกู้ให้ SME ให้มีช่องทางในการกู้ยืมโดยตรงเพิ่มขึ้น ตั้งกองทุนร่วมทุนแห่งชาติ (National Venture Capital Fund) เพื่อเข้าร่วมทุนในกิจการขนาดเล็กที่มีศักยภาพตั้งแต่ช่วงเริ่มดำเนินการตั้งศูนย์พัฒนาผู้ประกอบการ เพื่อยกระดับความสามารถการผลิตของผู้ประกอบการ

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ ในปัจจุบันปัญหานี้มีลักษณะที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากการใช้จ่ายเกินตัวเกินฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศ เมื่อเศรษฐกิจไทยเข้าสู่ภาวะถดถอยนับตั้งแต่ปลายปี 2540 ทำให้ภาครัฐต้องใช้นโยบายการคลังเป็นตัวจักรสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจ กลไกหลักของนโยบายการคลังดังกล่าวคือการดำเนินนโยบายขาดดุลการคลังของรัฐบาล

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน ภาคชนบทต้องเริ่มที่เศรษฐกิจพอเพียงและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อเป็นปราการที่แข็งแกร่ง ผลักดันทุนในสังคมให้รองรับคนในภาคชนบทได้อย่างพอกินพอใช้และนำไปสู่การกินคืออยู่ดีต่อไป ภาคชนบทและเมืองที่เข้มแข็งจะนำไปสู่การหารายได้จากการส่งออกในสินค้าที่แข่งขันได้ในตลาดโลก โดยเฉพาะสินค้าแปรรูปเกษตร การท่องเที่ยวและการรับมือกับเศรษฐกิจใหม่ ภายใต้การปรับปรุงการบริหารของรัฐและการพัฒนาความสามารถของคนในชาติ

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้ของประชาชน การขาดแหล่งเงินทุน อย่งไรก็ดีประชาชนส่วนใหญ่ที่ขาดเงินทุนหมุนเวียนมีการใช้สินเชื่อจากแหล่งอื่นๆ ทั้งในและนอกระบบ การใช้สินเชื่อในระบบไม่เป็นที่นิยมเพราะกระบวนการพิจารณาที่ยุ่งยากและซับซ้อน

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่า ความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท ความอ่อนแอเกิดจากการทอดทิ้งละทิ้งชนบท ในช่วงเวลาที่ปัญหาเศรษฐกิจถูกลาม เข้าทำร้ายหมู่บ้านหลายแห่งในชนบท จนกลายเป็นชุมชนร้าง ที่เหลืออยู่เพียงคนแก่และเด็กเล็ก เพราะแรงงานสาวหนุ่มได้อพยพหนีหนีออกไปหางานทำตามเมืองหลวง ขณะที่รัฐพยายามยื่นมือเข้ามาช่วยด้วยการจัดสรรงบประมาณก้อนโต ให้เป็นกองทุนหมู่บ้านพร้อมกับนโยบายอื่นๆ ที่จะพยายามหมุนเงินไปสู่ชุมชน

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศทำให้ประเทศต้องเสียดุลการค้า เกษตรกรคือรากฐานของสังคมไทย สร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เพิ่มรายได้ให้เกษตรกร โดยสนับสนุนความรู้การจัดการและการเงินในการแปรรูปผลผลิตเกษตรกรจากแหล่งผลิตในชุมชน ให้เป็นสินค้าคุณภาพและเป็นที่ต้องการของตลาดยกระดับอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารให้ประเทศไทยเป็นห้องครัวผลิตอาหารเลี้ยงโลก

1.2 บริบทระดับท้องถิ่นชื่อหมู่บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 ตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านและที่มาของชื่อหมู่บ้านแห่งนี้ นายพงษ์ศักดิ์ มุคไรสงค์ ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันเล่าว่า มีคร้วเรือนอยู่ 3 หลัง ต่อมาประมาณ 3 ปี มีคร้วเรือนเพิ่มขึ้น คนเฒ่าคนแก่ได้เล่าเพิ่มเติม มีลานหินคล้ายกับฐานโบสถ์อยู่กลางหนองน้ำ ได้ร่วมกันคิดตั้งชื่อว่า หมู่บ้านหนองโบสถ์สืบมาจนกระทั่งทุกวันนี้ เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. 2525 หรือประมาณ 20 ปีมาแล้ว

คนกลุ่มแรกที่มาเริ่มก่อตั้งหมู่บ้านมีคนแค่ 3 ครอบครัว มาจากบ้านวัง ตำบลด่านขุนทด อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา และจากบ้านส้มป่อย ตำบลทองหลาง อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ จาก 3 ครอบครัวขยายเพิ่มขึ้นเป็น 30 ครอบครัวในปัจจุบัน เหตุที่แต่ละกลุ่มนี้อพยพมาจากบ้านเดิมเพราะต้องการหาแหล่งที่ทำกินใหม่ และย้ายถิ่นมาเพื่อตั้งรากฐานใหม่

สภาพทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน ก่อนที่จะตั้งหมู่บ้านเป็นป่าไม้และพื้นที่สาธารณชนในอดีตเป็นป่าดงดิบ ป่าเต็งรัง ป่าดงพญาเย็นและหนองน้ำ ในปัจจุบันป่าและพื้นที่สาธารณชนไม่มีแล้ว สาเหตุเนื่องจากชาวบ้านได้เผาทำลายเพื่อใช้ที่ดินทำการเกษตรและเลี้ยงสัตว์

ปัจจุบันหนองน้ำหรือห้วยที่เคยมีในอดีตยังคงมีอยู่ แหล่งน้ำที่สำคัญของหมู่บ้านมีบ่อน้ำธรรมชาติจำนวน 2 บ่อ ซึ่งไม่เพียงพอต่อการทำอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการปลูกผักปลอดสารพิษที่ต้องการน้ำมากได้

อาชีพครั้งแรกของราษฎรที่อพยพมาอยู่หมู่บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 อาชีพ ทำนา ทำสวน ทำไร่มันสำปะหลังและเลี้ยงโคเนื้อ

การเปลี่ยนแปลงด้านสาธารณูปโภค เช่น ถนนลูกรัง เมื่อ พ.ศ.2535 ยาว 2,250 เมตร เป็นถนนหินคลุก เมื่อ พ.ศ. 2543 ยาว 2,250 เมตร ถนนในหมู่บ้านทั้งหมดยาว 2,250 เมตร ไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้าน เมื่อ พ.ศ. 2535 บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 ยังไม่มีประปาหมู่บ้าน น้ำที่ใช้ในหมู่บ้านเป็นน้ำจากบ่อบาดาล ซึ่งมีอยู่ 3 บ่อ บริเวณทางเข้าหมู่บ้านและด้านหลังของหมู่บ้าน

1.2.2 สภาพปัจจุบัน อาณาเขตติดต่อของหมู่บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 ตั้งอยู่ห่างจากถนนสี่แคว – ด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา ประมาณ 20 กิโลเมตร

- ทิศเหนือ ติดกับบ้านหนองกระทุ่ม
- ทิศใต้ ติดกับตำบลกฤษณา
- ทิศตะวันออก ติดกับบ้านห้วยสูง
- ทิศตะวันตก ติดกับบ้านวังโรงน้อย

ลักษณะประชากรบ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 มีครัวเรือน 30 ครอบครัว มีบ้าน 30 หลังคาเรือน มีจำนวนประชากร 142 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 53.52% กลุ่มอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากร

ตัวชี้วัด	ตัวแปร	
	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะของประชากร		
1.เพศ		
- ชาย	76 คน	53.52 %

ตัวชี้วัด	ตัวแปร	
	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะของประชากร		
- หญิง	66 คน	46.47 %
2.อายุ		
1 วัน - 3 ปีเต็ม	10 คน	7.04 %
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	7 คน	4.92 %
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	13 คน	9.15 %
12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	8 คน	5.63 %
15 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	20 คน	14.08 %
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	67 คน	47.18 %
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	9 คน	6.33 %
60 ปี 1 วัน ขึ้นไป	8 คน	5.63 %

การประกอบอาชีพของชาวบ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การประกอบอาชีพของชาวบ้านหนองโบสถ์

ตัวชี้วัด	ตัวแปร
อาชีพ	ครอบครัว
ทำนา	5
ทำไร่	15
ทำสวน	3
ประมง	4
ค้าขาย	2

ครอบครัวที่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ครอบครัวที่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง

ตัวชี้วัด	ตัวแปร
จำนวน	ครอบครัว
1 - 5 ไร่	4

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ตัวแปร
จำนวน	ครอบครัว
6 – 10 ไร่	8
11 – 12 ไร่	5
21 – 50 ไร่	10
50 ไร่ขึ้นไป	3
ประเภทการทำนา	เริ่มเมื่อ พ.ศ.
นาหว่าน 20 ไร่	2530
นาดำ 100 ไร่	2530

การศึกษาชาวบ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 มีการศึกษาดังแสดงในตารางที่ 4 ตารางที่ 4 ระดับการศึกษา

ตัวชี้วัด	ตัวแปร
ระดับการศึกษา	จำนวน
ป.4	70 คน
ป.6	30 คน
ม.3	20 คน
ปวช.	2 คน
ผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา	20 คน

ในหมู่บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 มีผู้อ่านหนังสือไม่ออก 7 คน มีสมาชิกในหมู่บ้านไปศึกษานอกหมู่บ้านรวม 10 คน

ปัจจุบันในหมู่บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 มีธุรกิจชุมชน ดังแสดงในตารางที่ 5 ตารางที่ 5 ธุรกิจชุมชน

ตัวชี้วัด	ตัวแปร
ธุรกิจชุมชน	จำนวน
ร้านค้า	2 ร้าน

ตัวชี้วัด	ตัวแปร
ธุรกิจชุมชน	จำนวน
โรงสี	-
โรงงานอุตสาหกรรม	-
สัตว์เลี้ยง	จำนวน
วัว	350 ตัว
ควาย	2 ตัว
เป็ด	150 ตัว
ไก่	200 ตัว
สุกร	8 ตัว
ปลา	1,000 ตัว

ปัจจุบันมีแหล่งน้ำ (ทั้งของสาธารณะและส่วนบุคคล) ดังแสดงในตารางที่ 6 ตารางที่ 6 จำนวนแหล่งน้ำและการใช้น้ำจำแนกตามแหล่งน้ำ

ตัวชี้วัด		ตัวแปร	
แหล่งน้ำ	จำนวน	การใช้น้ำ	
		ตลอดปี	ไม่ตลอดปี
บ่อน้ำตื้น	2	-	/
บ่อน้ำบาดาล	3	/	-
สระน้ำ	3	/	-
คลอง	1	/	-
ห้วย	-	-	-
หนอง	1	-	/
บึง	-	-	-
แม่น้ำ	-	-	-
ฝายกั้นน้ำ	-	-	-
เขื่อนกั้นน้ำ	-	-	-
ทะเล	-	-	-

ด้านเศรษฐกิจทั้งหมดหมู่บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 มีพื้นที่ทำการเกษตร 2,830 ไร่ ดังแสดง
ในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร

ตัวชี้วัด	ตัวแปร
พื้นที่ทำการเกษตร	จำนวน (ไร่)
ทำนา	620
ทำสวน	160
ทำไร่	2,050
รวม	2,830

ราษฎรในหมู่บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 ออกไปขายแรงงานทำงานต่างถิ่น จำนวน 2 ครอบครัว มีจำนวน 6 คน ทุกคนที่ไปทำงานส่งเงินเข้าหมู่บ้าน รวมทั้งหมดประมาณปีละ 60,000 บาท

รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 ค่อยปีในแต่ละครอบครัวดังแสดงใน
ตารางที่ 8

ตารางที่ 8 รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านค่อยปีในแต่ละครอบครัว

ตัวชี้วัด	ตัวแปร
รายได้	ครอบครัว
1,000 – 5,000 บาท	10
5,001 – 10,000 บาท	10
10,001 – 20,000 บาท	5
20,001 – 30,000 บาท	5
มากกว่า 30,001 บาท	-
รวม	30

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 โดยภาพรวมมีดังนี้

2.1 ผลการประเมินการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้ามีดังนี้

1) นโยบายของรัฐเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์และประชาคมเวทีชาวบ้านพบว่า ความเข้าใจเรื่องกองทุนหมู่บ้านนั้นส่วนมากคณะกรรมการจะมีความเข้าใจค่อนข้างดี ผิดกับชาวบ้านซึ่งไม่ค่อยเข้าใจถึงเจตนาของกองทุน

เท่าไร ส่วนใหญ่คิดแต่เพียงจะกู้เงินเท่านั้น และเมื่อกู้ไปแล้วก็ไม่ได้คำนึงถึงการใช้จ่ายประโยชน์สูงสุด ส่งผลให้เกิดภาระหนี้สินเพิ่มพูนมากขึ้น จนสร้างความหนักใจกับคณะกรรมการกองทุนพอสมควร

2) เงิน 1 ล้านบาท เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชน เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือเพิ่มรายได้เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า เพิ่มศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน หมู่บ้านและชุมชน

3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมีหลักเกณฑ์ในการจัดสรรเงินให้แก่กองทุนหมู่บ้านที่มีความพร้อมความสนใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุนที่เป็นความพร้อมของบุคคลทั้งในด้านความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุน ที่สอดคล้องและเกื้อกูลกันระหว่างกองทุนหมู่บ้านกับกองทุนอื่นๆ

4) อื่นๆ ที่เป็นปัจจัยนำเข้า เงิน 1 ล้านบาท ควรมีการพัฒนาตัวชี้วัดการดำเนินการเน้นสนับสนุนและช่วยแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน มากกว่ายึดกฎระเบียบตายตัว การบริหารจัดการแบบ โปร่งใส เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนทุกระดับมีแนวทางพัฒนาต่อไปให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการมีดังนี้

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่าจุดเด่นสมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุน ต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน และมีโครงการที่พร้อมจะดำเนินการได้จริง โดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุนให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาผู้กู้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ระเบียบกองทุนกำหนด จุดด้อยในสภาพความเป็นจริง ผู้กู้ที่อยู่ในหมู่บ้านคือลูกหนี้ ธกส. ที่ขอพักชำระหนี้ตามนโยบายของรัฐบาล คนเดียวกันนี้อาจเป็นลูกหนี้เงินนอกระบบของนายทุนในระดับหมู่บ้าน

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่าคณะกรรมการกองทุนจะตรวจสอบบัญชีกองทุน และรายงานการตรวจบัญชีต่อคณะกรรมการสนับสนุน เพื่อทราบถึงความก้าวหน้าฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของกองทุนทุก 3 เดือนและทุกรอบปี พร้อมทั้งแสดงบัญชีกำไรขาดทุนและงบดุลในปีที่ล่วงมาภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

- 1) ผล โดยตรงพบว่าตัวแปรได้แก่ จำนวนผู้กู้และยอดเงินให้กู้
- 2) ผลกระทบ โดยตรงพบว่าตัวแปรได้แก่จำนวนผู้กู้ที่ได้จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน การขยายกิจการของผู้กู้และการเกิดกิจการใหม่ๆ ในท้องถิ่น
- 3) ผลกระทบ โดยอ้อมพบว่า กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง

ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้ การตลาด และมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ

2.2 ผลการประเมินการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย มีดังนี้

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย มีดังนี้

1) ประสิทธิภาพในการดำเนินงานกิจการของผู้กู้ จุดเด่นผู้กู้มีโครงการพร้อมที่จะดำเนินการได้จริง และทำกิจกรรมตามวัตถุประสงค์อย่างแท้จริง จุดด้อยผู้กู้ขาดแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินกิจกรรมการผลิต ส่งผลให้ผู้กู้ต้องเป็นหนี้ในระบบให้กับนายทุนในหมู่บ้าน

2) อื่นๆ ที่เกี่ยวกับบริบทของผู้กู้แต่ละรายพบว่าผู้กู้ส่วนใหญ่เป็นลูกหนี้รศ. ที่ขอพักชำระหนี้ตามนโยบายของรัฐบาลและลูกหนี้ในโครงการ กข.คจ. นี้ คือความจริง สิ่งที่ชาวบ้านเรียนรู้คือวิธีการหมุนเวียน เช่นเดียวกับนักธุรกิจระบบเงินหมุนที่กำลังจะเกิดปรากฏการณ์เดียวกันคือ ขาดสภาพคล่อง เพียงแต่ต่างกันที่การขาดสภาพคล่องในระดับชุมชนจะขยายในวงกว้าง

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของผู้กู้ มีดังนี้

1) จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน จุดเด่นเพื่อนำไปลงทุนทำกิจกรรมประกอบอาชีพเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ จุดด้อยเกี่ยวกับเงินที่ได้จากการกู้กองทุน ผู้กู้ไม่ได้คำนึงถึงการใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด ส่งผลให้เกิดภาวะหนี้สินเพิ่มพูนมากขึ้น

2) อื่นๆ เกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าของผู้กู้พบว่า ผู้กู้เกือบ 100% เป็นลูกค้ำของรศ. (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์) ส่งผลให้มีภาวะหนี้สินแทบทั้งสิ้น

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของผู้กู้ มีดังนี้

1) การดำเนินการทำกิจกรรมอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละรายพบว่าผู้กู้มีจิตสำนึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของกองทุน

2) ผู้กู้มีส่วนร่วมในการกำหนดกติกาด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง รวมทั้งเคารพในกติกาที่กำหนดร่วมกัน

3) ผู้กู้มีการประสานความร่วมมือทั้งในด้านการเรียนรู้และทำกิจกรรมร่วมกัน

2.2.4 ผลการประเมินกระบวนการของผู้กู้ มีดังนี้

1) ผลโดยตรง จุดเด่นที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมของผู้กู้เงินกองทุน ผู้กู้ได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของกองทุนและมีรายได้เป็นเงิน ผู้กู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้าน

2) ผลกระทบโดยตรง ผู้กู้มีแหล่งเงินทุนใช้หมุนเวียนทำกิจกรรมประกอบอาชีพได้อย่างต่อเนื่อง

3) ผลกระทบทางอ้อม ผู้กู้มีการพึ่งพาตนเองมีศักยภาพและมีความเข้ม

ซึ่งในกิจกรรมการประกอบอาชีพของตนเองอย่างยั่งยืน

ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพค้าปลีกในหมู่บ้านหนองโสน หมู่ที่ 12 สรุปได้ดังนี้

3.1 ธุรกิจประเภท “ผู้ประกอบการ” เปิดร้านค้าปลีกประเภทสินค้าอุปโภคและสินค้าบริโภคที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ประเภท ขนม อาหารกระป๋องและขนมจากทุกหมู่บ้านในตำบล ก้าเป็นคนในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ชูสินค้าชุมชนด้วยวิธีการตลาดแบบง่ายๆ เช่น การจัดสินค้าในร้านให้ดูดี สะอาด มีสินค้าครบครัน และราคาใกล้เคียงกับสินค้าในเมือง

3.2 อาชีพค้าปลีกปัจจัยนำเข้าที่คิดได้แก่ สินค้าชุมชนกระบวนการที่ดีได้แก่ การบริหารจัดการ ทำให้การดำเนินงานมีความคล่องตัว ผลผลิตที่ได้ด้านคุณภาพและด้านปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ขายได้ของธุรกิจค้าปลีก มีอัตราเติบโตและมีกำไร

ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

4.1 ผลที่เกิดจากตัวชี้วัด พบว่าลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ เช่น การมีหนี้สินของชาวบ้าน การไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง การเช่าที่ดินทำกิน การมีทัศนคติอยากได้ถึงนั้น จึงต้องขายทรัพย์สินเดิมหรือกู้ หรือยืมสินทรัพย์การตลาดสำหรับผลผลิต และระดับฐานะทางการเงินหรือสินทรัพย์

4.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

1) ปัจจัยด้านบวก

1.1 ประสพการณ์ของคนในชุมชนที่ประสบความล้มเหลวมาก่อน จึงได้กลายเป็นบทเรียนที่ให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และรวมตัวกันเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำซาก

1.2 ชุมชนมีประสพการณ์โดยการดำเนินงานกองทุนต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มพัฒนาอาชีพ กลุ่มแม่บ้านที่มีการทำกิจกรรมและมีการจำหน่ายผลผลิต มีประสพการณ์ในการบริหารและจัดการที่ผ่านมาช่วยได้มากกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

1.3 สิทธิในการรับเงินกองทุนรัฐบาลมีเจตจำนงทำให้ทุกหมู่บ้านที่มีความพร้อมซึ่งแตกต่างจากกองทุนอื่นๆ ที่การพิจารณาขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่กองทุน เช่น กองทุน กข.คจ. ขึ้นอยู่กับ อบต. และข้าราชการ ซึ่งกองทุนหมู่บ้านการจะได้หรือไม่ได้ ขึ้นหรือเร็วขึ้นอยู่กับความพร้อมของชุมชน

2) ปัจจัยด้านลบ

2.1 คนในชุมชนยังมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคารและนายทุนซึ่งอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูงทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียนเพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ทำให้ไม่สามารถดำรงทุนเติบโตได้ในระยะเวลาอันสั้น

2.2 การกำหนดระยะเวลากู้ยืมไม่เกิน 1 ปี เป็นข้อจำกัด ควรให้อยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและให้หลากหลายไปตามลักษณะอาชีพและวัตถุประสงค์ของการกู้เงิน แม้ว่าเจตนาของรัฐบาลต้องการให้เกิดการหมุนเวียน แต่อาจไม่เกิดประโยชน์แก่ผู้กู้ และอาจเป็นกัณฑ์แก่ผู้ที่ต้องหันไปกู้เงินนอกระบบเพื่อให้ทันเวลาใช้คืนกองทุนเพราะเกรงจะเสียสิ่งจะ

2.3 วงเงินที่กำหนดให้กู้ไม่เกินคนละ 20,000 บาทและถ้าเกินต้องขออนุมัติเป็นรายๆ แต่ไม่เกิน 50,000 บาท ไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนทำโครงการขนาดใหญ่เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน แต่ระเบียบดังกล่าวมิได้เปิดทางไว้ให้ ข้อเท็จจริงคือผู้ออกแบบต้องการให้เกิดกิจกรรมเล็กๆมากมายให้ชุมชนแต่โอกาสการคืนเงินจะยาก เพราะชุมชนขาดอำนาจการซื้อ หากผู้ไปประกอบอาชีพ โอกาสจะเป็นหนี้สูญจะเกิดขึ้นง่าย รวมทั้งแหล่งเงินนอกระบบอัตราดอกเบี้ยสูงก็จะกลับมาบีบบาทยิ่งขึ้น

5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

5.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ทั้ง 5 ข้อ มีดังนี้

5.1.1 การเกิดกองทุนพบว่า กองทุนหมู่บ้านหนองโสน หมู่ที่ 12 ได้ทำ

ประชาคมเวทีมีครัวเรือนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม มีการเลือกตัวแทนเข้ามาทำหน้าที่คณะกรรมการกองทุนจำนวน 15 คน จากนั้นมากองทุนหมู่บ้านหนองโสน หมู่ที่ 12 จึงได้เกิดขึ้นตามนโยบายของรัฐบาลเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2544

5.1.2 ระบบบริหารกองทุนพบว่า การจัดการบริหารการจัดสรรเงินให้มีประสิทธิภาพ

จำเป็นต้องสร้างความรู้การบริหารจัดการที่โปร่งใส การดำเนินงานเน้นสนับสนุนส่งเสริมและช่วยแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนมากกว่ายึดกฎระเบียบคายตัว จึงต้องแก้ไขระเบียบที่ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนทุกระดับมีแนวทางพัฒนาภาคให้มีความรู้และประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นร่วมเป็นกลไกตรวจสอบให้กองทุนหนึ่งล้านบาทบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อประชาชนจริงๆ

5.1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองพบว่า ความเป็นชุมชนเป็นหน่วยพื้นฐานทาง

สังคม ทำให้แก้ปัญหาเศรษฐกิจ จิตใจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมืองและสุขภาพ พร้อมกันไป
 อย่างบูรณาการ สังคมบูรณาการ คือ สังคมแห่งการอยู่ร่วมกันด้วยสันติระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และ
 ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เป็นสังคมที่เคารพคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคน มีการ
 พัฒนาที่ทุกคนมีส่วนร่วมและได้รับผลของการพัฒนาพร้อมทุกด้านอย่างเชื่อมโยงกันทั้งทางสังคม
 เศรษฐกิจ จิตใจ สิ่งแวดล้อม และมีการยกระดับจิตวิญญาณให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีความสุข
 อันประณีตลึกซึ้งซึ่งเป็นพลังสร้างสรรค์ให้กับตนเองและสังคม

5.1.4 การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่าการส่งเสริมกิจการสหกรณ์ให้
 เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง รวมทั้งรับรองสถานภาพของกลุ่มต่างๆ ที่ดำเนินการ โดยใช้หลักสหกรณ์ เพื่อ
 ให้มีสถานภาพที่สามารถเอื้อประโยชน์ด้านภาษีต่อภาคเอกชนและองค์กรพัฒนาเอกชนที่ให้การ
 สนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น การฝึกอบรม และส่งเสริมให้สถาบันการเงินทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
 สนับสนุนสินเชื่อเพื่อการพัฒนาให้แก่องค์กรชุมชนมากขึ้น

5.1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งพบว่าในปัจจุบันกระบวนการ
 ประชาสังคมได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเป็นวิถีทางที่ระดม
 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมและพัฒนาชุมชนของเขาเองซึ่งสอดคล้องกับ
 แนวคิดของโครงการกองทุนหมู่บ้านประชาสังคม ประชาคมหรือความเข้มแข็งของชุมชนหมายถึง
 การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกัน หรือมีความเชื่อร่วมกันในบาง
 เรื่องมีการติดต่อสื่อสารกัน หรือมีการรวมกลุ่มกันจะอยู่ห่างกันก็ได้ มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความ
 รักมีมิตรภาพ

5.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ ตามข้อ 1.1-
 1.5 พบว่า

5.2.1 ปัจจัยด้านบวก มีดังนี้

- 1) เงินที่ออกไปสู่ชุมชนท้องถิ่น กระตุ้นให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ
 และปลุกชุมชนให้มีชีวิตชีวาอีกครั้ง
- 2) การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน มีผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน อาสาสมัครชุมชน และชาวบ้าน ทำ
 ให้ชาวบ้านได้พบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เท่ากับเป็นการรวมกลุ่มให้เข้มแข็งอีกทาง
 หนึ่ง
- 3) เกิดเป็นระบบสวัสดิการชุมชนที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของชาว
 บ้านให้อยู่ดีมีสุขได้จริง ตลอดจนจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกื้อกูลด้านอาชีพ การเรียนรู้ การสร้างและดูแล
 สุขภาพ การปรับปรุงวิถีชีวิตและพัฒนาชุมชนต่างๆ ด้านเพื่อการอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน

5.2.2 ปัจจัยด้านลบ มีดังนี้

- 1) ไม่มีเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยกลับเข้ากองทุนเพราะจำนวนผู้กู้ที่ไม่ยอมส่งเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยกลับเข้ากองทุน
- 2) ในส่วนของสมาชิกกองทุนนั้นมีการขอกู้เงินไปแล้ว แต่ไม่ได้นำไปประกอบอาชีพตามที่ไต่ถามข้อเสนอไว้ หรือใช้เงินไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของระเบียบกองทุน
- 3) คณะกรรมการต้องดูแลเรื่องการทำสัญญาได้แก่ ผู้กู้ ผู้ให้กู้ ผู้ค้ำประกันสมาชิกบางคนมีผู้ค้ำคนเดียว 4-5 สัญญา แล้วผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามระยะเวลา ผู้ค้ำประกันก็ต้องมาเป็นลูกหนี้ร่วม (4-5 สัญญาด้วยเช่นกัน)

5.3 ความเข้มแข็งของชุมชน มีดังนี้

5.3.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดพบว่า ความเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 มีความพร้อมในการตอบรับการเข้าร่วมสนับสนุนการพัฒนาโดยกระบวนการของคนทั้งชุมชนช่วยกันร่วมคิดและหาคำตอบ เรียกว่าแผนแม่บทชุมชน และยุทธศาสตร์ที่แท้จริงของชุมชน แผนแม่บทชุมชนเกิดจากแกนนำชุมชนที่หลากหลาย ผู้นำทางการ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน พระสงฆ์ ครู(ท้องถิ่น) มาประชุมเวทีจัดแผนแม่บทชุมชนร่วมกัน

5.3.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่คณะของประชาชนในหมู่บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 พบว่า ความพร้อมของชุมชน การตั้งกลุ่มของชุมชนทุกรูปแบบองค์กรชุมชนเป็นตัวกลางในการรับการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากรัฐ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ได้รับการสนับสนุนแหล่งเงินทุนสำหรับการพัฒนาชุมชน และการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน และท้องถิ่นในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บทที่ 5

สรุปอภิปรายและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 ตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ ได้ศึกษาสภาพแวดล้อมซึ่งอยู่รอบๆ กองทุนหมู่บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 ในพื้นที่ดำเนินงานของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ได้ดัชนีตัวชี้วัดความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 ซึ่งกำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติและระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามที่สนะของชาวบ้านหนองโบสถ์ ได้ปัจจัยที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12

2. วิธีดำเนินการศึกษาเป้าหมาย สภาพการดำเนินงานของกองทุนบ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 ที่ผู้ทำสารนิพนธ์ปฏิบัติงานในพื้นที่ ใช้ชีพิโมเดลวิเคราะห์กองทุนบ้านหนองโบสถ์ หมู่ 12 กำหนดตัวบ่งชี้ ตัวแปรที่ทำการเก็บข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ข้อมูลจากแบบ บร. และเก็บข้อมูลบางส่วนเพิ่มเติมจากข้อมูลในพื้นที่ ประมวลผลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะต้องเขียนวิธีการดำเนินการประเมินโครงการและผลการติดตามการประเมินโครงการ

3. ผลการดำเนินการนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ส่วนมากคณะกรรมการจะมีความเข้าใจค่อนข้างดี ผิดกับชาวบ้านซึ่งไม่ค่อยเข้าใจส่วนใหญ่คิดแต่เพียงต้องการกู้เงินเท่านั้น เงิน 1 ล้านบาทเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชน เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ลดรายจ่าย หรือเพิ่มรายได้ คณะกรรมการกองทุน มาจากการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน เกิดการรวมตัวกันเพื่อประชุมร่วมกันอย่างน้อย 3 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในชุมชน เพื่อคัดเลือกคนดีที่มีคุณสมบัติตามที่ระเบียบกองทุนกำหนด จำนวนเงินที่ได้รับอนุมัติ ทำให้คนยากคนจนมีโอกาสนำเงินทุนนี้ไปก่อร่างสร้างตัวหรือเพิ่มทุนในการประกอบอาชีพ คนชนบทสามารถลืมตาอ้าปากได้บ้าง กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่ากู้เงินไปประกอบอาชีพอะไร การส่งเงินสัจจะและเงินกู้ของกลุ่มออมทรัพย์ตรงเวลาหรือขาดส่งเป็นประจำหรืออุปสรรคการเงินของผู้กู้ว่ามีปัญหาเรื่องการขาดส่งเงินของกลุ่มในหมู่บ้านหรือไม่

4. อภิปรายผล

4.1 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนบ้านหนองโบสถ์หมู่ที่ 12 บรรลุทั้ง 5 ข้อ ได้แก่

1) กองทุนบ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งกองทุน หมายถึงกระบวนการพัฒนาที่ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการความร่วมมือของคนในชุมชนและมีแนวโน้มที่คนในชุมชนจะมีส่วนร่วมมากขึ้น เป็นช่องทางสะท้อนปัญหาความต้องการอย่างแท้จริงของคนได้ถูกต้องตรงประเด็น เป็นการสร้างฉันทานุมัติร่วมกันของทุกคนในชุมชน

2) การมีระบบบริหารกองทุน กองทุนบ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 จัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างถูกต้อง ดังแสดงในตารางที่ 9

รายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12		
ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	ประสบการณ์และความสามารถพิเศษ
นายพงษ์ศักดิ์ มุคไรสง	ประธานกรรมการกองทุนฯ	ที่ปรึกษา ป.อบต.
นายสมบูรณ์ จีรังโตกกรวด	รองประธานกรรมการกองทุนฯ	กรรมการบริหาร อบต.
นางวาสนา ชำนิสูงเนิน	เลขานุการกองทุนฯ	เลขานุการ อสม.
นางพรทิพย์ เพ็ชช้าย	เหรัญญิกกองทุนฯ	เหรัญญิก อสม.
นายทวี พวงสันเทียะ	หัวหน้าตรวจสอบภายใน	กรรมการหมู่บ้าน
นายทองคำ คลาจันทร์	ผู้ช่วยหัวหน้าตรวจสอบภายใน	หัวหน้ากลุ่ม รกส.
นายอำนาจ เจริญโพธิ์	หัวหน้าประชาสัมพันธ์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
นางสวิส เจพันธ์	ผู้ช่วยหัวหน้าประชาสัมพันธ์	ประธานกลุ่ม อสม.
นายขุน มนขุนทด	หัวหน้าสวัสดิการ	สมาชิก อบต.
นายเนื่อง สายจันทร์	ผู้ช่วยหัวหน้าสวัสดิการ	กรรมการประชามหมู่บ้าน
นายพิทยา โจมจันทร์	กรรมการกองทุนฯ	หัวหน้ากลุ่มเยาวชน
นายจำลอง เขาชุนทด	กรรมการกองทุนฯ	กรรมการหมู่บ้าน
นายสันต์ ช้อนขุนทด	กรรมการกองทุนฯ	กรรมการหมู่บ้าน
นายบุญยัง แช่วจันทร์	กรรมการกองทุนฯ	กรรมการหมู่บ้าน
นางเรณู เพ็ชช้าย	กรรมการกองทุนฯ	ผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มเยาวชน

3) การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง กองทุนบ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 เป็นโอกาสให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ แต่ยังไม่ถึงขั้นพึ่งตนเองได้ทั้งหมด ต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนภายนอกอยู่ การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

เป็นการสะท้อนถึงความจริงใจของรัฐที่มีต่อการสนับสนุนให้ประชาชนมีเสรีภาพในการตัดสินใจ และกำหนดชะตากรรมของตน ให้เกิดความรักท้องถิ่นและความรับผิดชอบต่องังคม

4) การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม คนในชุมชนกองทุน บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 มีการรวมตัวเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพ เช่น กลุ่มเลี้ยงโคเนื้อ ดังแสดงในตารางที่ 10

รายชื่อสมาชิกกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการเลี้ยงโคเนื้อ	
ชื่อ - สกุล	บ้านเลขที่
1. นายสุริน เพ็ญชัย	10
2. นายเกษม เจพันคง	30
3. นายประสิทธิ์ เข้มจันทิก	29/13
4. นายสำอาน แซวจันทิก	33
5. นางพยอม เมืองแก้ว	34
6. นายอำนาจ เจิมโพธิ์	35
7. นายจ้อย กวางเหล็ก	8
8. นายจรัส เค็มจันทิก	32
9. นายสมบูรณ์ จีรังโคกกรวด	9
10. นายตำรวจ ช้อนขุนทด	12
11. นายสันต์ ช้อนขุนทด	31
12. นายทองคำ คลาจันทิก	11
13. นางเยาวนุช เขิดชู	4
14. นางปราณี มุงไรสง	13
15. นายขุน มนขุนทด	17
16. นายพงษ์ศักดิ์ มุดไรสง	3

5) การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นคนในชุมชนกองทุนบ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 12 มีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน ยกย่องคนทำดี มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรมีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก มีการช่วยเหลือสตรี เด็ก และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม และมีแผนงานชุมชนโดยสมาชิก

4.2 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

คนในชุมชนรู้หน้าที่ของตนเอง กระบวนการสื่อสารหรือสื่อความเข้าใจแบบไม่
 ทางการที่มีประสิทธิผล การอยู่ในชุมชนอย่างมีสันติ เน้นการพัฒนาความคิด จิตสำนึก ความรับ
 ชอบใช้ชุมชนเป็นแกนนำ มีการสืบทอด มีกระบวนการขององค์กรการบริหารจัดการที่ชัดเจน มี
 กลไกเป็นแกนนำในการทำงานมีประชาคม ชุมชน ประชาชนให้การยอมรับเป็นเจ้าของและมี
 ความรวม

4.3 ผลโดยตรงและผลกระทบต่างๆ คือ

1) ผลโดยตรง (Immediate Result) เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่งสมาชิกที่กู้เงินไป
 เนินการสามารถก่อให้เกิดรายได้และสามารถนำเงินส่งคืนกองทุนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยทำให้
 กองทุนเติบโตขึ้น

2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนิน โครงการสามารถ
 เกิดเปลี่ยนแปลงหนี้สินได้ เพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพและสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้ม
 แข็งมากขึ้น

3) ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) วิถีชีวิตคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป
 ในที่พึงประสงค์ก่อให้เกิดสันติสุขในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุน

1) การเบิกจ่ายเงินกองทุนในอนาคต ควรปรับปรุงให้เหมาะสมกับฤดูกาล การทำกิจ
 กรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ เพื่อให้ประชาชนกลุ่มที่กู้เพื่อการผลิตที่มีอยู่เดิม (หรือกู้เพื่อลดต้นทุนการ
 ผลิต) สามารถใช้กองทุนได้ประ โยชน์เต็มที่ คือในช่วงที่มีความจำเป็นต้องใช้เงินสูงที่สุดมิใช่เป็น
 กู้เพื่อการรักษาสิทธิเท่านั้น

2) ระเบียบการชำระคืนของกองทุนหมู่บ้านควรปรับให้มีความยืดหยุ่น และแตกต่าง
 ไปตามแต่ที่ผู้ชำระคืนสะดวก สำหรับผู้ที่ค้าขายควรให้ชำระคืนหลังฤดูเก็บเกี่ยวหรือ ก่อนฤดู
 ปลูก เพื่อให้กองทุนหมู่บ้านมีเงินทุนหมุนเวียนได้ตลอดปีและลดฤดูกาลของการเบิกจ่ายและ
 ชำระคืนเงินกองทุน เพื่อลดปัญหาอันจะเกิดจากการกดราคาสินค้าเกษตรของพ่อค้าคนกลางใน
 อนาคต

3) การกระจายเงินทุนไปตามความหนาแน่นของครัวเรือนหรือประชาชนในหมู่บ้าน
 ใดๆ เงินทุนโดยทั่วไปสามารถให้สมาชิกกู้ได้ หมู่บ้านละประมาณ 50 คนเท่านั้น ในขณะที่บางหมู่
 ะชุมมีจำนวนครัวเรือนถึง 200 ครัวเรือน ทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมในการปันส่วนต่อหัวของ
 ประชากร ในเรื่องนี้เงินทุนสำหรับกองทุนควร ได้รับการพิจารณาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม ทั้งนี้อาจ

จะมีการตั้งกฎเกณฑ์ตายตัว หรือการพิจารณาภายใต้เงื่อนไขผลการประกอบการขนาดของหมู่บ้าน และอุปสงค์ต่อเงินทุนหมุนเวียนของหมู่บ้านนั้นๆ

5.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

1) ส่วนของเงินกู้ที่หนักไปทางการทำการเกษตรนี้เองทำให้เกิดจุดอ่อนในโครงการหมุนเวียนของเงิน เนื่องจากระยะเวลาของการชำระหนี้กว่าเงินจะหมุนกลับมาให้คนอื่นได้ ต้องใช้เวลานานเป็นปี แต่ถ้าเป็นการกู้ยืมเพื่อค้าขายเงินจะหมุนเร็วสามารถจ่ายคืนรายเดือนได้

2) ผู้นำในชุมชนทั้งกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมเรียนรู้ร่วมกันจะทำให้เกิดเครือข่ายมีการเชื่อมโยงข้อมูลซึ่งกันและกันและเมื่อมีการเรียนรู้ ชุมชนก็แข็งแรงได้ด้วยตัวเอง

3) ต่อไปอำนาจการบริหาร การตัดสินใจ ความรับผิดชอบต่อเงินทั้งหมดจะอยู่ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ฉะนั้นจึงต้องหมุนให้คณะกรรมการหมู่บ้านได้เรียนรู้ เช่น ประธานกลุ่มแม่บ้าน สมาชิก อบต. และกรรมการหมู่บ้านทุกคนให้มากที่สุด แต่สิ่งที่เกิดขึ้นคือคนไทยฉลาด ทุนทางเศรษฐกิจมากขึ้น

5.3 ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

1) ทิศทางของกองทุนหมู่บ้านชัดเจนว่าจะก้าวไปสู่การเพิ่มทุนให้กับชุมชนทั่วทั้งประเทศโดยใช้ทุนทางเศรษฐกิจไปเป็นเครื่องมือเพิ่มอาชีพของสมาชิก

2) ผู้กู้มีแหล่งเงินทุนใช้หมุนเวียน ไปทำกิจกรรมประกอบอาชีพได้อย่างต่อเนื่อง

3) ในชนบทส่วนใหญ่ขาดเงินทุนหมุนเวียนเพื่อใช้ในกิจกรรมการผลิต อย่างไรก็ตามประชาชนส่วนใหญ่ที่ขาดเงินทุนหมุนเวียนมีการใช้สินเชื่อจากแหล่งอื่นๆ ทั้งในระบบและนอกระบบ การใช้สินเชื่อในระบบไม่เป็นที่นิยม เพราะกระบวนการพิจารณาที่ยุ่งยากและซับซ้อนการมีกองทุนหมู่บ้านซึ่งกระบวนการพิจารณาสินเชื่อกระทำโดยกรรมการที่เป็นคนในหมู่บ้าน วงเงินที่ต่ำกว่าเงินกองทุน กข.คจ. และแหล่งสินเชื่อระบบที่ต้องเสียผลตอบแทนสูง

5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไปหรือเพิ่มเติม

1) พัฒนาทักษะการผลิตให้ชุมชน สร้างรายได้และพึ่งตัวเอง โดยโครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและวางแผน จัดหาผู้เชี่ยวชาญพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีตลาดทั้งในและต่างประเทศ โดยให้วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยร่วมวิจัยใช้ความรู้และวิทยาการสมัยใหม่ ยกกระดับสินค้าท้องถิ่น

2) ปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมไทยให้สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่และสถานการณ์ของโลก ส่งเสริมอุตสาหกรรมรากฐาน ทั้งด้านการออกแบบ วิจัยพัฒนาผลิตภัณฑ์ กำหนดมาตรฐานเป้าหมายที่เป็นจุดแข็งให้สอดคล้องกับศักยภาพของประเทศ โดยเน้นการยกระดับอุตสาหกรรมอาหาร สินค้าจากธรรมชาติและทักษะ รวมทั้งอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว

3) เชื่อมธุรกิจกับสถาบันการศึกษา อาทิ เชื่อมกับมหาวิทยาลัยในการทำวิจัย เชื่อมกับโรงเรียนโดยจัดโครงการ “ธุรกิจเยาวชน” เพื่อสร้างประสบการณ์ในการประกอบการแก่เด็กนักเรียนมัธยม โดยให้นักธุรกิจในชุมชนร่วมเป็นที่ปรึกษา

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2545. ชุดวิชาการจัดการธุรกิจชุมชน (Community Business Management) ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ : บริษัทศรีสยามพรีนแอนด์แพคค์ จำกัด
- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2545. ชุดวิชาการจัดการและการวางแผนธุรกิจ (Business Management and Planning) ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ : บริษัทศรีสยามพรีนแอนด์แพคค์ จำกัด
- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2545. ชุดวิชาการวิจัยชุมชน (Community Research Study) ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. นนทบุรี : บริษัท เอส.อาร์.พรีนติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด
- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2545. ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา (Evaluation for Development) ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. นครราชสีมา : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทัศนทองการพิมพ์
- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2545. ชุดวิชาสารนิพนธ์ (Substantive Report) ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. นนทบุรี : บริษัท เอส.อาร์.พรีนติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด
- กระทรวงศึกษาธิการ ศูนย์ประชาสัมพันธ. 2545. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กับโครงการสร้างประสิทธิภาพ การบริหารจัดการฯ อีกปรับบทหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัย งานเพื่อบ้านเมือง. มติชน : 4 มกราคม 2545, หน้า 18
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักงาน. 2544. คู่มือการดำเนินงานสำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดและอำเภอ เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักงาน. 2544. คู่มือสำหรับประชาชน เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บูรณา ลาดพร้าว
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักงาน. 2544. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544.และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 กรุงเทพฯ : บริษัทสหพัฒนาการพิมพ์จำกัด